

ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ॥

ਸੰਸਾਰ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਉਪਦੇਸ਼

www.ggssc.net

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ

ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਉਪਦੇਸ਼

1. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ

(ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਹ ਹਸਪਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਦੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸੱਤਾ)

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-੧)

੧ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਾਚਕ। ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ੧ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਹੈ॥ ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ ਹੈ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੧-350)

ੴ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਉਪਾਵਣਹਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ੴ

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ॥

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਬੇਦ ਨਿਰਮਏ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-929-30)

(ਓਅੰਕਾਰਿ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ, ਓਅੰਕਾਰ ਨੇ ਚੇਤਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ, ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਦੇਸ (ਸੈਲ) ਤੇ ਕਾਲ (ਜੁਗ) ਰਚੇ ਗਏ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬੇਦ ਰਚੇ ਗਏ।)

ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

ਕਿਰਤਮਾ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ^੧॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ^੨ ਪੂਰਬਲਾ॥

(ਮਾਰ ਮ: ੫-1083)

ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੪-670)

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਉਤਪਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੂਰਨ ਜਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹਸਤੀ।

ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ^੩ ਹੈ ਆਪਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਪਾਤੀ॥

(ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧-138)

ਨਿਰਭਵੁ^੪ ਭੈ ਰਹਿਤ, ਬਿਨਾਂ ਡਰ ਦੇ।

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ॥ ਜਾ ਕਾ ਕੀਆ ਸਗਲ ਜਹਾਨੁ॥

(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-465)

1. ਗੁਣ ਵਾਚਕ ਨਾਮ, ਜੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪਏ 2. ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨੇ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪੇ 3. ਮੁੱਢਲਾ 4. ਜਿਸ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਨਿਰਵੈਰ ਵੈਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ

ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਸਰ ਕੋਈ॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ-1404)

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਨਾ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ, ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹਸਤੀ।

ਅਮੋਘ ਦਰਸਨ ਆਜੂਨੀ ਸੰਭਉ॥²

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਜਿਸੁ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਖਉ॥³ (ਮਾਰੂ ਮ: 1082)

ਅਜੂਨੀ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਣ ਵਾਲਾ।

ਏਕਮ ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥ ਅਮਰੁ ਅਜੋਨੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਾਲਾ॥

(ਬਿਲਾਵਰ ਮ: ੧-838)

ਸੈਭੰ ਸਵੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥

(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-2)

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ਜਾਈ॥ (ਮਾਰੂ ਮ: ੩-1066)

2. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥¹⁰ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-3)

ਓਅੰਕਾਰਿ ਉਤਪਾਤੀ॥¹¹ ਕੀਆ ਦਿਨਸੁ ਸਭ ਰਾਤੀ॥

ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ¹² ਪਾਣੀ॥ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ॥¹³

ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭਿ ਲੋਆ॥ ਏਕ ਕਵਾਵੈ¹⁴ ਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ॥ (ਮਾਰੂ ਮ: ੪-1003)

1. ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਫਲ ਹੈ 2. ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ 3. ਨਾਸ 4. ਹਰੀ ਇਕ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ 5. ਨਾ ਮਰਨ ਵਾਲਾ 6. ਨਾ ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ 7. ਜਾਤ ਤੇ ਜੰਜਾਲ ਤੇ ਰਹਿਤ 8. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਦਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ ਵਾਂਗ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ 9. ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗ 10. ਇਕ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ 11. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ 12 ਜੰਗਲ ਘਾਹ ਤਿੰਨੇ ਭਵਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ 13. ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭਜ 14. ਇਥ ਆਵਾਜ਼ ਇਕ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਸਭ ਹੋਆ।

3. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੇ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥

ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ॥

ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਰੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-4)

4. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿਵੇਂ ਟਿਕੀ ਹੈ

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥

ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-4)

5. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭਜ ਸਭਿ ਵਰਨ ਰੂਪ ਜੀਅ ਜੰਤ ਉਪਈਆ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੪-835)

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭਜ ਸੇਤਜ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਜੰਤਾ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮ: ੧-596)

6. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ

ਮਿਲਿ ਸਖੀਆ ਪੁਛਹਿ ਕਹੁ ਕੰਤ ਨੀਸਾਣੀ॥

ਰਸਿ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਕਛੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੀ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੪-459)

ਜਿਨ ਚਾਖਿਆ ਸੇਈ ਸਾਦੁ ਜਾਣਨਿ ਜਿਉ ਗੁੰਗੇ ਮਿਠਿਆਈ॥

ਅਕਬੈ ਕਾ ਕਿਆ¹⁰ ਕਥੀਐ ਭਾਈ ਚਾਲਉ ਸਦਾ ਰਜਾਈ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੧-635)

7. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ

ਘਟ ਘਟ ਮੈ ਹਰਿ ਜੂ ਬਸੈ ਸੰਤਨ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ॥ (ਸਲੋਕ ਮ: ੯-1427)

1. ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਿਕ ਲੇਖ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ 2. ਕਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੋਵੇ 3. ਬਲਦ ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। 4. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾ ਕੇ ਟਿਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ 5. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆ ਦੁਆਰਾ 6. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ, ਜੀਵ ਤੇ ਜੰਤੂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ 7. ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਤੂੰ ਨੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਉਪਾਏ 8. ਸੁਆਦ 9. ਜਿਵੇਂ ਗੁੰਗਾ ਮਿਠਿਆਈ ਖਾ ਕੇ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ 10. ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਕੁੱਝ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਦੱਸੀਏ ਬਸ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਚਲੀਏ।

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ'॥ ਘਟਿ ਘਟਿ^੧ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁ: ਮ: ੫-293)

8. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਕ ਹੈ

ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ (ਗਉੜੀ ਸੁ: ਮ: 276)

ਏਕੇ ਏਕੁ ਆਪਿ ਇਕੁ ਏਕੇ ਏਕੇ ਹੈ ਸਗਲਾ ਪਾਸਾਰੇ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫-379)

9. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬੇਅੰਤ ਹੈ

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ॥

ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ॥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫-894)

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-5)

10. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾਤਾ ਹੈ

ਦਦਾ ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਹੈ ਸਭ ਕਉ ਦੇਵਨਹਾਰ॥

ਦੇਏ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵਈ ਅਗਨਤ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ॥

(ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ: ੫-257)

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ^੧ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਰੇ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫-612)

11. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ (ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਲਈ)

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਖ ਸੁਆਮੀ ਅਨਬੋਲਤ^੨ ਹੀ ਜਾਨਹੁ ਹਾਲ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੩-828)

ਰਾਖਾ ਏਕੁ ਹਮਾਰਾ ਸੁਆਮੀ॥ ਸਗਲ ਘਟਾ^੩ ਕਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ॥

(ਭੈਰਉ ਮ: ੫-1136)

12. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ (ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਲਈ)

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨ॥

1. ਬੇਅੰਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 2. ਹਰ ਇਕ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ 3. ਵਿਲਕਦੇ ਹਨ, ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ 4. ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੰਸਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ 5. ਬਿਨਾਂ ਦੱਸਿਆਂ 6. ਸਾਰੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ॥

ਕਰਤ ਬੁਰਾਈ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਛਪਾਈ ਸਾਖੀ ਭੂਤ ਪਵਾਨ॥^੧

(ਸਾਰਗ ਮ: ੫-1202)

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੁਣਦਾ ਵੇਖਦਾ ਕਿਉਂ ਮੁਕਰਿ ਪਇਆ ਜਾਇ॥

ਪਾਪੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦੇ ਪਾਪੇ ਪਚਹਿ^੨ ਪਚਾਇ॥ (ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ: ੩-36)

13. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਿਆਇਕਾਰੀ

ਪੂਰਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਕਰਤਾਰੁ॥ ਅਪੁਨੇ ਦਾਸ ਕਉ ਰਾਖਨਹਾਰੁ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫-199)

ਹਰਿ ਕਾ ਏਕ ਅਚੰਭਉ^੩ ਦੇਖਿਆ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀਉ॥

ਜੋ ਕਰੇ ਸੁ ਧਰਮ ਨਿਆਏ ਰਾਮ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫-541)

14. ਐਸੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ

ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੁਲਭ^੪ ਹੈ ਭਾਈ॥ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਸੈ ਮਨ ਆਈ॥

(ਭੈਰਉ ਮ: ੩-1129)

ਤਾੜੈ ਗਾਰੁੜ^੫ ਤੁਮ ਸੁਣਹੁ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ^੬ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਮਤੁ ਕੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹਿ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-936)

ਮਤ ਕੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲੈ ਸੰਸਾਰਿ॥ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ॥

(ਗੋਂਡ ਮ: ੫, 864)

1. ਹਵਾ ਵਾਕਰ, ਹਵਾ ਸਮਾਨ 2. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਡਾ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਿਹਾ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਕੀਤਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇੰਨਕਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ 3. ਪਾਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਲਦੇ ਸੜਦੇ ਹਨ 4. ਹਰੀ ਦੀ ਇਸ ਅਸਚਰਜ ਗੱਲ ਦੇਖੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁੱਝ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਧਰਮ ਅਨੁਕੂਲ ਧਰਮ ਨਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ 5. ਦੁਰਲਭ ਹੈ 6. ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ 7. ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਮ

1. ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਮੰਨ ਅੰਤਰਿ ਬਿਸੁਾਸ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ॥
ਕਰਨ ਹਾਰੁ ਨਾਨਕ ਇਕ ਜਾਨਿਆ॥ (ਗਉੜੀਮ: ੫-292)
ਜਿਨਕੈ ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਬਿਸੁਾਸੁ॥
ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਸੁਆਮੀ ਕੀ ਸੇਭਾ ਆਨਦੁ ਸਦਾ ਉਲਾਸੁ॥^੧
(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, 677)
2. ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨਣਾ
ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੂਜੀਐ ਮਨਿ ਤਨਿ ਲਾਇ ਪਿਆਰੁ॥
(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੫-52)
ਨਾਨਕ ਸੋਧੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਹੀ ਭੇਦ॥
(ਭੈਰਉ ਮ: ੫-1142)
3. ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰੂ
ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਪਰਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਜਗੁ ਬਹੁਰਾਨੰ॥
(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੧-635)
ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੈ॥
ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਪਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੈ॥
(ਨਟ ਮ: ੪-982)
4. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਰੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-2)
ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਉਚਾਰੀ॥ ਈਤ ਉਤ੍ਰਾ ਦੀਓਟ ਸਵਾਰੀ॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫-743)

1. ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਨਿਸਚਾ 2. ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ 3. ਖੁਸ਼ੀ 4. ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖੇ ਹਨ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਹਰੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ 5. ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਡੂੰਘਾ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪ ਹੈ 6. ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਗਤ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਹੈ 7. ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ 8. ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ 9. ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।

5. ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਕਰਨੀ
ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਸਿਆ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਜਾਨ॥
(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੪-1335)
ਮਿਲਿ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਖੋਜ ਦਸਾਈ ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸੈ ਜੀਉ॥
(ਮਾਝ ਮ: ੪-94)
6. ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ
ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਤੇਤੇ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਿਸੈ ਨਾਹੀ॥
(ਆਸਾ ਮ: ੧-354)
ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵਾ ਕਮਾਈਐ॥ ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥
(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧-25-26)
7. ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਸੁਣੈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵੈ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਦੂਖੁ ਨਿਕਟਿ ਨਹੀ ਆਵੈ॥ (ਗਉੜੀਮ: ੫-190)
ਜੋ ਜੋ ਕਬੈ ਸੁਨੈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਤਾ ਕੀ ਦੁਰਮਤਿ ਨਾਸ॥
(ਕਾਨੜਾ ਮ: ੫-1300)
8. ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨਾ
ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ॥
(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-6)
ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਬੋਲੈ ਸਭੁ ਕੋਈ॥ ਮਨ ਮਾਰੇ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਈ॥
(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ 328-329)
9. ਮਨੁੱਖ ਜਾਤ ਇਕ ਜਾਤ ਸਮਝਣਾ
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ॥
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪ: 10)

1. ਪੁੱਛਦੀ ਹਾਂ 2. ਬੈਠਣਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ 3. ਨੇੜੇ 4. ਖੋਟੀ ਮਤ 5. ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਮਝਣਾ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਆਈ ਪੰਥ ਹੋਵੇ (ਜੋਗੀਆ ਦਾ ਇਕ ਪੰਥ, ਆਈ ਪੰਥ) 6. ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸਤਾ ਹੈ 7. ਮਨ ਦੇ ਮਾੜੇ ਸੁਭਾਅ।

ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲ ਨਹੀ ਜਾਤੀ॥ ਬ੍ਰਹਮਬਿੰਦੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ॥
(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ 324)

10. ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸਨੇ ਕਹੀਐ ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰੇ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੩-383)
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ॥
(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ-1349)
11. ਆਠ ਪਹਰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ
ਆਠ ਪਹਰ ਸਿਮਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ॥ (ਗਉੜੀ ਮ: ੫-184)
ਆਠ ਪਹਰ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਰਾਮ॥ (ਵਡਹੰਸ ਮ: ੫-578)
12. ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜਨਾ
ਧਨਿ ਉਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਸੰਗਿ ਲਾਗੀ॥ (ਕਾਨੜਾ ਮ: ੫-1301)
ਚਰਨ ਕਮਲ ਨਿਮਲ ਰਿਦੈ ਧਾਰੇ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਜਪਤ ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ॥
(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੫-1349)
13. ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ
ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੀਐ॥ (ਆਸਾ ਫਰੀਦ ਜੀ-483)
ਸਚੁ ਵੇਖਣੁ ਸਚੁ ਬੋਲਣਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਚਾ ਹੋਇ॥ (ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ: ੩-69)
14. ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ
ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ॥
(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-470)
ਮਿਠਾ ਬੋਲਹਿ ਨਿਵਿ ਚੁਲਹਿ ਸੇਜੈ ਰਵੈ ਭਤਾਰੁ॥ (ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ: ੩-31)
15. ਖਿਆ ਕਰਨਾ
ਖਰਚੁ ਖਜਾਨਾ ਨਾਮ ਧਨੁਈਆ ਭਗਤਨ ਕੀ ਰਾਸਿ॥
ਖਿਆ ਗਰੀਬੀ ਅਨੰਦ ਸਹਜ ਜਪਤ ਰਹਿ ਗੁਣਤਾਸੰ॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫-253)

1. ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਕੁਲ ਜਾਤ ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ 2. ਬ੍ਰਹਮ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਸਭ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ 3. ਸਾਰੇ 4. ਜੋਤ, ਚਾਨਣ 5. ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ 6. ਸਚ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ 7. ਸਾਰੇ 8. ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸੁਖ 9. ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ।

ਕਬੀਰਾ ਜਹਾ ਗਿਆ ਤਹ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਹਾ ਝੂਠੁ ਤਹ ਪਾਪੁ॥
ਜਹਾ ਲੋਭੁ ਤਹ ਕਾਲੁ ਹੈ ਜਹਾ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪਿ॥
(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ-1372)

16. ਦਇਆ ਕਰਨਾ
ਸਿਮਰਨੁ ਭਜਨੁ ਦਇਆ ਨਹੀ ਕੀਨੀ ਤਉ ਮੁਖਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿਗਾ॥
(ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ-1106)
ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਸਰਬ ਜੀ ਦਇਆ॥ (ਬਿਤੀਗਉੜੀ ਮ: ੫-299)
17. ਸੰਤੋਖ ਕਰਨਾ
ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਕਮਾਵੈ ਏਹ ਕਰਣੀ ਸਾਰ॥ (ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ: ੫-51)
ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖੁ ਨਹੀ ਕੋਊ ਰਾਜੈ॥ ਸੁਪਨਾ ਮਨੋਰਥ ਬ੍ਰਿਥੇ ਸਭ ਕਾਜੈ॥
(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫-278-79)
18. ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ
ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇਇ॥
(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫-218)
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫-749)
19. ਉਦਮ ਕਰਨਾ
ਉਦਮੁ ਕਰਤ ਸੀਤਲ ਮਨ ਭਏ॥ ਮਾਰਗਿ ਚਲਤ ਸਗਲ ਦੁਖ ਗਏ॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫-261)
ਉਦਮੁ ਕਰਤ ਆਨਦੁ ਭਇਆ ਸਿਮਰਤ ਸੁਖ ਸਾਰੁ॥
(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫-815)
20. ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਖਾਣਾ
ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥
(ਸਾਰੰਗ ਵਾਰ ਮ: ੧-1245)

1. ਹਰੀ ਆਪ 2. ਸਾਰੇ 3. ਸਰੋਸ਼ਟ, ਉਤਮ 4. ਰਜਦਾ 5. ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਵਿਅਰਥ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 6. ਹਰੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਛੱਡ ਗਏ 7. ਸੁਖ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ, ਤਤੁ।

ਹਥੀਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ ਪੈਰੀਚਲ ਸਤਿ ਸੰਗ ਮਿਲੇਹੀ॥
ਕਿਰਤ ਵਿਰਤ ਕਰ ਧਰਮ ਦੀਖਣ ਖਲਾਵਣ ਕਾਰ ਕਰੇਹੀ॥

(ਵਾਰ ੧ ਪਾ: ੩ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

21. ਕਰਣੀ ਸੱਚੀ ਹੋਵੇ
ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਜੁ ਤਾਕੀ ਰਹਤੁ॥ ਸਚੁ ਹਿਰਦੈ ਸਤਿ ਮੁਖਿ ਕਹਤੁ॥
(ਗਉੜੀ ਸੁ: ਮ: ੫-283)
ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਦੇ ਪਾਈਐ ਦਰੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਪਿਆਰਿ॥
(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧-18)
22. ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਪਰ ਕਰਨਾ
ਸਚੁ ਵਾਪਾਰ ਕਰਹੁ ਵਾਪਾਰੀ॥ ਕਰਗਹ ਨਿਬਰੇ ਖੇਪੁ ਤੁਮਰੀ॥
(ਗਉੜੀ ਸੁ: ਮ: ੫-293)
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਸੇਸਾਹ ਹੈ ਜਿ ਨਾਮਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਰੁ॥ (ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਮ: ੫-313)
23. ਪੁੰਨ ਕਰਨਾ
ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਪੁੰਨਹੁ ਨੀਚੁ ਸਦਾਈਐ॥
(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-465)
ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੇ॥ (ਟੋਡੀ ਮ: ੫-718)
24. ਚੰਗਿਆਈ ਕਰਨਾ
ਖਰਚੁ ਬੰਨ ਚੰਗਿਆਈਆ ਮਤੁ ਮਨੁ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮ: ੧-595)
ਚੰਗਿਆਈ ਆਲਕੁ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈ ਹੋਇ ਸੇਰੁ॥
(ਗੁਜਰੀ ਵਾਰ ਮ: ੫-518)
25. ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ
ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਨਾਨਕਾ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਹੋਇ॥ (ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੩-1092)

1. ਅਮਲ 2. ਰਹਿਣੀ 3. ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਮਹਲ=ਸਰੀਰ) ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਬ ਦਾ ਮਹਲ (ਦਰ ਘਰ) 4. ਵਣਜ ਕੀਤੀ ਵਸਤੂ ਦਾ ਭਾਰ 5. ਇਹ ਤਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹਰੀ ਦਾ ਯਸ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ 6. ਰਸਤੇ ਦਾ ਖਰਚਾ 7. ਹੇ ਮਨ ਕਲੁ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਰੱਖ 8. ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਲਈ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈ 9. ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸ਼ੇਰ (ਤਿਆਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਣਾ ਕੀਰਾਸਿ ਸੰਗੁ ਹੈ ਅਵਗਣ ਕਵੈ ਵਿਡਾਰਿ॥

(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੩-1087)

26. ਗਿਆਨ, ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਧ
ਉਪਜੈ ਗਿਆਨੁ ਦੁਰਮਤਿ ਛੀਜੈ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਬੇਣੀ ਜੀ-974)
ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ॥
(ਗਉੜੀ ਸੁ: ਮ: ੫-293)
ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਸਭ ਜਗ ਮਹਿ ਨਿਰਮਲ ਬਿਚਰਿ ਬਿਚਰਿ ਰਸੁ ਪੀਤੈ॥
(ਕਲਿਆਨ ਮ: ੮-1325)
27. ਨਿਮਰਤਾ ਰੱਖਣਾ (ਹਲੀਮੀ, ਗਰੀਬੀ, ਮਨ ਨੀਵਾਂ)
ਅਨੁਦ ਗਰੀਬੀ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ॥ (ਸੂਹੀ ਮ: ੫-745)
ਆਪਸ ਕਉ ਜੋ ਜਾਣੈ ਨੀਚਾ॥ ਸੋਊ ਗਨੀਐ ਸਭ ਤੇ ਊਚਾ॥
ਜਾਕਾ ਮਨੁ ਹੋਇ ਸਗਲ ਕੀਰੀਨਾ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਤਿਨਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਚੀਨਾ॥ (ਗਉੜੀ ਸੁ: ਮ: ੮-266)
28. ਥੋੜਾ ਬੋਲਣਾ
ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣੁ ਝਖਣੁ ਹੋਇ॥ (ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧-661)
ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਹੁਤ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩-918)
29. ਥੋੜਾ ਖਾਣਾ ਥੋੜਾ ਸੌਣਾ
ਅਲਪ ਅਹਾਰ^੧ ਸੁਲਪ ਸੀ^੨ ਨਿੰਦਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-41)
ਓਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੇੜੇ ਬੰਧਨਾ ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ ਥੋੜ ਖਾਇਆ॥
(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-467)
ਖੰਡਿਤ ਨਿੰਦਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਨਾਨਕ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੰ॥¹²
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-939)

1. ਇਕੱਠੀ ਕਰੇ 2. ਵਿਚਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਮਾਰ ਕੇ 3. ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ 4. ਸੁਰਮਾ 5. ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ 6. ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ 7. ਚਰਨ ਧੂੜੀ 8. ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸਭ ਥਾਂਈ ਹਰੀ ਨੂੰ 9. ਬਹੁਤ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਵਿਅਰਥ ਬਕਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 10. ਥੋੜਾ ਖਾਣਾ 11. ਥੋੜਾ ਸੌਣਾ 12. ਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ।

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤਿਆਗਣ ਯੋਗ ਕਰਮ

1. ਕੱਚੇ ਗੁਰੂਆਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ
ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਫੁਨਿ ਹੂਆ॥ ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੂਆ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-932)
ਗੁਰੂ ਜਿਨਾ ਕਾ ਅੰਧੁਲਾ ਸਿਖ ਭੀ ਅੰਧੇ ਕਰਮ ਕਰੇਨਿ॥
ਓਇ ਭਾਣੇ ਚਲਨਿ ਆਪਣੇ ਨਿਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠੇ ਬੋਲੇਨਿ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਮ: ੩-951)
2. ਝੂਠ (ਕੂੜ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
ਕੂੜ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ 2 ਖਾਇ॥ ਅਵਰੀ-ਨੇ ਸਮਝਾਵਣਿ ਜਾਇ॥
(ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ: ੧-140)
ਬਚਨੁ ਕਰੇ ਤੈ ਖਿਸਕਿ ਜਾਇ ਬੋਲੇ ਸਭ ਕਚਾ॥
ਅੰਦਰਹੁ ਥੋਥੇ ਕੂੜਿਆਰੁ ਕੂੜੀ ਸਭ ਖਚਾ॥
(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਡਖਣੇ ਮ: ੫, 1099)
3. ਕੁਸੰਗਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਕੁਸੰਗਤਿ ਬਹਹਿ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ਦੁਖੇ ਦੁਖੁ ਕਮਾਇਆ॥
(ਮਾਰੂ ਮ: ੩-1068)
ਕਬੀਰ ਚਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਤੁਖਾ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ॥
ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੂਛੇ ਧਰਮਰਾਇ॥
(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ 1375-211)
4. ਭਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣਾ
ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਰੇ ਜਗੁ ਪਰਬੋਧੈ ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਪਤਿਹਾਰੀ॥
(ਮਾਰੂ ਮ: ੧-1012-13)
ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਜੋ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥ ਕਾਰੇ ਭੀਖਿਆ ਮੰਗਣਿ ਜਾਇ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-953)

1. ਫਿਰ 2. ਹਰਾਮ 3. ਕੂੜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ 4. ਤੁਹਾਂ ਨੂੰ 5. ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ 6. ਆਲਸ ਕਰੀਏ

5. ਆਲਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹ ਅਲਸਾਈਐ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫-456)
ਚੰਗਿਆਈ ਆਲਕੁ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈ ਹੋਇ ਸੇਰੁ॥
(ਗੁਜਰੀ ਵਾਰ ਮ: ੫-518)
6. ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ
ਨਾਨਕ ਫਿਕੇ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ॥
(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-473)
ਫਿਕਾ ਬੋਲਹਿ ਨਾ ਨਿਵਹਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਸੁਆਉ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੩-426)
7. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੀਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ
ਭੰਡੁ ਮੁਆ ਭੰਡੁ ਭਾਲੀਐ ਭੰਡਿ ਹੋਵੈ ਬੰਧਾਨੁ॥
ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨੁ॥
ਭੰਡਹੁ ਹੀ ਭੰਡੁ ਉਪਜੈ ਭੰਡੈ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਭੰਡੈ ਬਾਹਰਾ ਏਕੇ ਸਚਾ ਸੋਇ॥ (ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-473)
8. ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ
ਦੇਇ ਕਿਵਾੜ ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ ਮਹਿ ਪਰਦਾਰਾ ਸੰਗਿ ਫਾਕੈ॥
ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਮੁ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗਹਿ ਤਬ ਕਉਣੁ ਪੜਦਾ ਤੇਹਾ ਢਾਕੈ॥
(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫-616)
ਪਰਤ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣਿ ਜਾਇ ਸੇਈ ਤਾ ਲਾਜੀਅਹਿ॥
9. ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ
ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ¹⁰ ਸੂਅਰ ਉਸੁ¹¹ ਗਾਇ॥
(ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧-141)

1. ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸ਼ੇਰ (ਤਿਆਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ 2. ਕੌੜਾ, ਰੁੱਖਾ। 3. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਹੈ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਦਾ ਪਿਆਰ 4. ਇਸਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਜ ਬੰਧੋਜ 5. ਰਾਜਨਯ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕ 6. ਕਿਵਾੜ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ 7. ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਜਦ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨਗੇ ਤੇਰਾ ਪਰਦਾ ਕੱਟ ਢਕੇਗਾ 8. ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਭੋਗਣ 9. ਲਜਿਆਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ 10. ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ 11. ਹਿੰਦੂ ਲਈ।

ਪਰਾਈ ਅਮਾਣ' ਕਿਉ ਰਖੀਐ ਦਿਤੀ ਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥

(ਸਾਰੰਗ ਵਾਰ ਮ: ੩-1249)

10. ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਚੋਰ ਕੀ ਹਾਮਾ ਭਰੇ ਨ ਕੋਇ॥ ਚੋਰੁ ਕੀਆ ਚੰਗਾ ਕਿਉ ਹੋਇ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧-662)

ਅਸੰਖ ਮੂਖ ਅੰਘ ਘੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ॥

(ਜਪੁਜੀ ਮ: ੧-4)

11. ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਪਾਪਾ ਕਮਾਵਦਿਆ ਤੇਰੀ ਕੋਇ ਨ ਬੇਲੀ ਰਾਮ॥ (ਬਿਹਾਰਾੜਾ ਮ: ੫-546)

ਸੰਗਿ ਦੇਖੇ ਕਰਣਹਾਰਾ ਕਾਇ ਪਾਪੁ ਕਮਾਈਐ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫-461)

12. ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ॥ ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਭਾਈ ਮੀਤ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫-386)

ਬੁਰਾ ਕਰੇ ਸੁ ਕੇਹਾ ਸਿਝੈ॥ ਆਪਣੈ ਰਹਿ ਆਪ ਹੀ ਦਝੈ॥

(ਸਲੋਕ ਮ: ੩-1410)

13. ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਭੇਖ ਦਿਖਾਵੈ ਸਚੁ ਨ ਕਮਾਵੈ॥ ਕਹਤੋ ਮਹਲੀ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫-738)

ਜਾਨਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਬੀਨ॥ ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਨਾ ਕਾਹੂ ਭੀਨ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁ: ਮ: ੫-269)

14. ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ॥ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ॥ (ਸੂਹੀ ਮ: ੩-755)

ਨਿੰਦਕਿ ਅਹਿਲਾ¹² ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥

1. ਅਮਾਨਤ 2. ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ 3. ਜੋ ਕੰਮ ਚੋਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਚੰਗਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ 4. ਸੰਗੀ, ਮਿਤ੍ਰ 5. ਕਿਉਂ 6. ਜੋ ਬੁਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 7. ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ 8. ਆਖਦਾ ਇਹ ਹੈ ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਹਲਾਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕਦਾ 9. ਸਿਆਣਾ 10. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਭੇਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ 11. ਮੂਰਖ, ਆਪ-ਹੁਦਰੇ 12. ਬਿਨਾਂ ਲਾਭ ਦੇ ਨਿਸਫਲ।

ਪਹੁਚਿ' ਨ ਸਾਕੈ ਕਾਹੂ ਬਾਤੇ ਆਗੈ ਠਉਰ ਨ ਪਾਇਆ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫-380)

15. ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਸੁਆਦ ਬਾਦ ਈਰਖ ਮਦੰ ਮਾਇਆ॥

ਇਨ ਸੰਗਿ ਲਾਗਿ ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥ (ਸੂਹੀ ਮ: ੫-740-41)

ਅਹਿਰਖੁ ਵਾਦੁ ਨ ਕੀਜੈ ਰੇ ਮਨ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ਰੇ ਮਨ॥

(ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੀ-479)

16. ਚੁਗਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਚੁਗਲ ਨਿੰਦਕ ਭੁਖੇ ਰੁਲਿ ਮੁਏ ਏਨਾ ਹਥੁ ਨ ਕਿਥਾਊ ਪਾਇ॥

(ਸਲੋਕ ਮ: ੩-1417)

ਨਿਤ ਚੁਗਲੀ ਕਰੇ ਅਣਹੋਦੀ ਪਰਾਈ ਮੁਹੁ॥

ਕਥਿ ਨ ਸਕੈ ਓਸ ਦਾ ਕਾਲਾ ਭਇਆ॥ (ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਮ: 8-308)

17. ਵਢੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ

ਲੈ ਕੇ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਗਲਿ ਫਾਹਾ ਹੇ॥

(ਮਾਰੂ ਮ: ੧-1032)

ਵਢੀ ਲੈ ਕੇ ਹਕੁ ਗਵਾਏ॥ ਜੇ ਕੇ ਪੂਛੈ ਤਾ ਪੜ੍ਹੈ ਸੁਣਾਏ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-951)

18. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ

ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜਨ ਅਰੁ ਭੂਮਨ ਤਾਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨ ਬੂਝੀ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫-672)

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ¹¹ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੂਝੀ ਹੈ॥ ਕੋਟਿ ਜੇਹੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰ ਮਨੁ ਨ¹² ਹੋਰੇ॥

ਪਰੇ ਪਰੇ¹³ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੈ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫-213)

1. ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਅਪੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ 2. ਰੋਸ, ਝਗੜਾ, ਸਾੜੇ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹੰਕਾਰ 3. ਈਰਖਾ ਦਾ ਝਗੜਾ 4. ਚੰਗੀ ਕਰਨੀ 5. ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ 6. ਝੂਠੀ 7. ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ (ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ) 8. ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ੁਰੂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕੱਢ ਸੁਣਾਂਦਾ ਹੈ 9. ਰਾਜੇ 10. ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ 11. ਮਾਇਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ 12. ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ 13. ਪਰੇ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ ਝਗੜਦਾ ਹੈ।

19. ਮੂਰਖਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਬੋਲੇ ਉਪਕਾਰੀ॥ ਮੂਰਖ ਸਿਉ ਬੋਲੇ ਝਖ ਮਾਰੀ॥
(ਗੋਡ ਕਬੀਰ ਜੀ-87)
ਮੂਰਖ ਸਿਉ ਨਹ ਲੂਝੁ ਪਰਾਣੀ ਹਰਿ ਜਪੀਐ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ਹੇ।
(ਮਾਰ ਮ: 8-1070)
- 20 ਪੰਜ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਨਾ
ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅੰਹਕਾਰਾ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮ: ੩-600)
ਪੰਚ ਚੋਰ ਚੰਚਲ ਚਿਤੁ ਚਾਲਹਿ॥
ਪਰ ਘਰ ਜੋਹਹਿ ਘਰੁ ਨਹੀ ਹਾਲਹਿ॥ (ਮਾਰੂ ਮ: ੧-1021)
(ੳ) ਕਾਮ
ਪਾਪੀ ਹੀਐ ਮੈ ਕਾਮੁ ਬਸਾਇ॥ ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਯਾਤੇ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਇ॥
(ਬਸੰਤ ਮ: ੯-1186)
(ਅ) ਕ੍ਰੋਧ
ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ॥
(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੪-40)
(ੲ) ਲੋਭ
ਲੋਭੀ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ ਨ ਕੀਜੈ ਜੇਕਾ ਪਾਰਿ^੧ ਵਸਾਇ॥
(ਸਲੋਕ ਮ: ੩-1417)
(ਸ) ਮੋਹ
ਏਤੁ ਮੋਹਿ ਡੂਬਾ ਸੰਸਾਰੁ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਉਤਰੈ ਪਾਰਿ॥
(ਆਸਾ ਮ: ੧-356)
(ਹ) ਅਹੰਕਾਰ
ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ॥
(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੩-1089)

1. ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 2. ਬੇਅਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 3. ਝਗੜਾ ਕਰ 4. ਨਿਰਬਾਣ (ਮੁਕਤੀ) ਪਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 5. ਕਾਮਾਦਿਕ ਪੰਚ ਚੋਰ ਚਿਤ ਨੂੰ ਡੋਲਾਂਦੇ ਹਨ 6. ਤਰਕਦੇ ਹਨ 7. ਦਿਲ ਵਿੱਚ 8. ਇਸ ਲਈ ਪਕੜਿਆ (ਕਾਬੂ) ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ 9. ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ (ਨੇੜੇ) ਨਾ ਢੁਕੀਏ 10. ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਵਾਹ ਲੱਗੇ

21. ਮਾਸ ਆਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ (ਦਇਆ)
ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹਾ ਕਰਤ ਕਸਾਈ॥ ਨਿਰਦੈ ਜੰਤੁ ਤਿਸੁ ਦਇਆ ਨ ਪਾਈ॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫-744-45)
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ॥
(ਬਾਰਹਮਾਹ ਮਾਝ ਮ: ੫-136)
22. ਮਾਸ ਆਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ (ਹਿੰਸਾ)
ਬੇਦੁ ਪੜੇ ਮੁਖਿ ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ॥ ਜੀਅ ਕੁਹਤ ਨ ਸੰਗੈ ਪਰਾਣੀ॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫-201)
ਜਉ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤ ਹਉ ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ॥
(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ-1350)
23. ਨਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮਦਿ ਛੂਛੈ ਭਾਉ ਧਰੇ॥
(ਆਸਾ ਮ: ੧-360)
ਬੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ॥
(ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੩-554)
24. ਅਉਗਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ
ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਕਾਰੁ ਪਰੇਇ॥ (ਗਉੜੀ ਮ: ੫-218)
ਅਵਗੁਨੀਅਰੇ ਮਾਨਸੈ ਭਲੇ ਨ ਕਹਿ ਹੈ ਕੋਇ॥
(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ-1368/72)
25. ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਜਿਸ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਹੁਤੁ ਤਿਸੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਚਿੰਤਾ॥
ਜਿਸ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬੋਰੀ ਸੁ ਫਿਰੈ ਭ੍ਰਮੰਤਾ॥ (ਮਾਰੂ ਮ: ੫-1019)
ਨਾ ਕਰਿ ਚਿੰਤ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਰਤੇ॥ ਹਰਿ ਦੇਵੈ ਜਲਿ ਥਲਿ^੧ ਜੰਤਾ ਸਭਤੇ॥
(ਮਾਰੂ ਮ: ੪-1070)

1. ਨਿਰਦਈ 2. ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੁੰਨ 3. ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਹੰਦਿਆਂ ਝਿਜਕਦਾ ਨਹੀਂ 4. ਫੋਕੇ ਫੋਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਲਈ ਪਿਆਰ ਲਾਵੇ 5. ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ 6. ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਵੱਸ ਲੱਗੇ 7. ਚੁਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ 8. ਭਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ 9. ਹਰੀ ਨੂੰ ਸਭ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ 10. ਹਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਥਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

26. ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਰੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਭਰਮੁ ਨ ਕੀਜੈ॥ ਮਨਿ ਮਾਨਿਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪੀਜੈ॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੧-153)

ਭਰਮ ਚੁਕਾਇਆ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇਆ॥ (ਮਾਰੂ ਮ: ੩-114)

27. ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣਾ
ਮਾਇਆ ਕਾਰਨ ਬਿਦਿਆ ਬੇਚਹੁ ਜਨਮੁ ਅਬਿਰਥਾ ਜਾਈ॥
(ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ 1103)
ਮਨਮੁਖੁ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕ੍ਰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਟੇ ਬਿਖੁ ਖਾਇ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-937-38)

28. ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ
ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ॥ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭ ਹਉਮੈ ਫੈਲੁ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫-890)
ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਤੀਰਥ ਭਰਮੀਜੈ॥ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੂਚਾ ਕਿਆ ਸੋਚ ਕਰੀਜੈ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-905)

29. ਝਗੜੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਣਾ
ਬਾਦੁ ਬਿਬਾਦੁ ਕਾਹੂ ਸਿਉ ਨ ਕੀਜੈ॥ (ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ-1164)
ਝਗਰੁ ਕੀਏ ਝਗਰਉ ਹੀ ਪਾਵਾ॥ (ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ-341)

30. ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਆਪ ਨਾ ਕਮਾਣਾ (ਅਨੁਚਿਤ)
ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੈ ਆਪਿ ਨ ਕਮਾਵੈ ਤਤੁ ਸਬਦੁ ਨ ਪਛਾਨੈ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫-380)
ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ॥ ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੈ ਮਰੈ॥
(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫-269)

31. ਜਾਤ ਪਾਤ-ਜਾਤ ਵਰਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ
ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲੁ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ॥

1. ਮਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਣ ਤੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ 2. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ 3. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬੇਅਰਥ 4. ਵੇਚਦਾ ਹੈ 5. ਪਸਾਰਾ 6. ਜੇ ਭਵੀਏ 7. ਸ਼ੌਂਚ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿਕ 8. ਝਗੜਾ, ਬਹਿਸ, ਮੁਬਾਹਿਸਾ 9. ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਕੁਲ ਜਾਤ ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ॥ (ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ-324)
ਜਾਤਿ ਵਰਨ ਤੇ ਭਏ ਅਤੀਤਾ ਮਮਤਾ ਲੋਭੁ ਚੁਕਾਇਆ॥^੧
(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੧-1345)

32. ਸੂਤਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੈ ਸੂਤਕੁ ਤਿਨੈ ਨ ਹੋਈ॥
(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ-331)

ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕੁ ਕੂੜੁ॥
ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰਤ੍ਰਿਅ ਪਰਧਨ ਰੂਪੁ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੧-472)

33. ਸੂਚ-ਜੂਠ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ
ਸੂਚੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਹਨਿ ਜਿ ਪਿੰਡਾ ਧੋਇ॥
ਸੂਚੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੧-472)
ਮਨਿ ਜੂਠੇ ਤਨਿ ਜੂਠਿ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਜੂਠੀ ਹੋਇ॥
ਮੁਖਿ ਝੂਠੇ ਝੂਠੁ ਬੋਲਣਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੂਚਾ ਹੋਇ॥ (ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ: ੧-55-56)

34. ਸ਼ਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹੀ॥
(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ-332)

ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ॥
ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ^{੧੦}॥
(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-472)

35. ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੇ
ਛੋਡਹਿ ਅੰਨੁ ਕਰਹਿ ਪਾਖੰਡ॥ ਨਾ ਸੋਹਾਗਨਿ ਨਾ ਓਹਿ ਰੰਡ॥
(ਗੋਂਡ ਕਬੀਰ ਜੀ-873)

1. ਬ੍ਰਹਮ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਸਭ ਹੋਏ ਹਨ 2. ਜੋ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ 3. ਦੂਰ ਕੀਤਾ 4. ਜੀਭ ਨੂੰ 5. ਮਨ ਦੇ ਜੂਠੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜੂਠ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਭ ਭੀ ਜੂਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ 6. ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ਰਾਧਾਂ ਦਾ ਪਖੰਡ ਰਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ 7. ਚੋਰ 8. ਘਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਸ਼ਰਾਧ ਕਰੇ 9. ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ ਉਹ ਲੁੱਟੀ ਹੋਈ ਵਸਤੂ ਪਛਾਣੀ ਜਾਏਗੀ 10. ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਬਣਾ ਦੇਸ਼ਗੀ।

ਅੰਨ੍ਹ ਨ ਖਾਇਆ ਸਾਦੁ ਗਵਾਇਆ॥

ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ॥ (ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੪-੪73)

36. ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ

ਗਲਾ ਕਰੇ ਘਟੇਰੀਆਂ ਖਸਮ ਨ ਪਾਏ ਸਾਦੁ॥

(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੨-474)

ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੇ ਸਚੁ ਕਮਾਇ॥ (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧-141)

37. ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ

ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦੁ ਕਹਾ ਕਰਤੁ ਹੈ ਸੰਗਿ ਨ ਕਾਹੂ ਜਾਈ॥

(ਰਾਕਮਲੀ ਮ: ੯-902)

ਮਾਇਆ ਸੰਚਿ ਰਾਜੇ ਅਹੰਕਾਰੀ॥ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਚਲੈ ਪਿਆਰੀ॥

(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੧-1342)

38. ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੇ

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੇ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧-937)

ਲਿਖਿਆ ਮੇਟਿ ਸਕੀਐ ਜੇ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥

(ਸਰੀ ਰਾਗ ਵਾਰ ਮ: ੩-89)

39. ਧਨ ਜੋਬਨ ਬਿਨਸਣਹਾਰ

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧-23)

ਧਨ ਜੋਬਨ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੈ ਕਾਗਦ ਜਿਉ ਗਲਿ ਜਾਹਿਗਾ॥

(ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ 1106)

40. ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਦੁਲੰਭ

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ॥

(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ-1366)

1. ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ 2. ਬਹੁਤੀਆਂ-ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦਾ 3. ਬਹਿਸ਼ਤ, ਨਿਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਬਹਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਜਾਈਦਾ। 4. ਹੰਕਾਰ 5. ਇਹ ਮਾਇਆ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ 6. ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ 7. ਫੁੱਲ 8. ਪਰਾਹੁਣੇ।

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ॥ ਨਾਮ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫-188)

41. ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਨਾ ਛੋੜ

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲੋੜਿ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੫-50)

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤੇ ਜਨਮੁ ਗਇਓ॥ ਸਾਇਰੁ ਸੇਖਿ ਭੁਜੰ ਬਲਿਏਓ॥

(ਆਸਾ ਕਬੀਰ ਜੀ-479)

42. ਪ੍ਰਾਣੀ ਗਰਬ ਨਾ ਕਰ

ਕਾਹੇ ਰੇ ਨਰ ਗਰਬੁ ਕਰਤ ਹੁ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਝੂਠੀ ਦੇਹੀ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ-692-93)

ਇਸੁ ਤਨ ਧਨ ਕੇ ਕਿਆ ਗਰਬੀਆ॥ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਕਹੇ ਨ ਦ੍ਰਿੜੀਆ॥

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ-330)

43. ਸਭ ਨੇ ਮਰਨਾ ਹੈ

ਸਭਨਾ ਮਰਣਾ ਆਇਆ ਵੇਛੋੜਾ ਸਭਨਾਹੁ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮ: ੧-595)

ਜੇ ਜਨਮੈ ਸੇ ਜਾਨਹੁ ਮੂਆ॥ ਗੋਵਿੰਦ ਭਗਤੁ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਥੀਆ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫-375)

44. ਜੋ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ

ਜੋ ਆਇਆ ਸੇ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਵਾਰੀਐ॥ (ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਮ: ੧-474)

ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ ਸੇਵਿ ਠਾਕੁਰ ਨਾਥੁ ਪਰਾਣਾ॥

ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ ਜੋ ਆਇਆ ਤਿਸ ਜਾਣਾ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫-777)

45. ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਰਾਂਗੇ

ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਮਰਹਾਂਗੇ ਕੈਸਾ ਮਰਣਾ ਹੋਇ॥

(ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੩-555)

ਕਬੀਰ ਮਰਤਾ ਮਰਤਾ ਜਗੁ ਮੂਆ ਮਰਿ ਭਿ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਕੋਇ॥

(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ-1366/29)

1. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ 2. ਹੰਕਾਰ 3. ਝੂਠੀ ਦੇਹ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗੀ 4. ਕੀ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ 5. ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ 6. ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ 7. ਹੋਇਆ ਹੈ 8. ਪਰਾਣਾ ਦਾ ਨਾਥ, ਮਾਲਕ 9. ਕਿਵੇਂ ਮਰਾਂਗੇ 10. ਅਸਲ ਮਰਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਅਵਸ਼ਕ ਉਪਾਉ

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਕਰਨਯੋਗ ਕਰਮ ਤੇ ਤਿਆਗਨ ਯੋਗ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡਾ ਸ਼ੁਧ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਨਾਮ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਬੈਸਿ' ਧੂਪੁ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਦੁਧੈ ਕਉ ਜਾਵਹੁ॥ (ਸੂਰੀਮ: ੧-728)

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡਾ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵੱਲ ਲਗਾਓ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡਾ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ॥ (ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀਮ: ੫-289)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਟਿਕਣ ਲਈ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਸਾਫ਼ ਮਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਠਦਿਆਂ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

ਸਦਾ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਤੇਰੀ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਾਵਏ॥ (ਰਾਮਕਲੀਮ: ੩-917)

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸ਼ੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਸਾਹੁ॥

(ਜਪੁਜੀ ਮ: ੧-5)

ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਫਤਿ ਸੁਆਲਿਉਂ॥

ਜਿਨਿ ਕੀਤੀਸੇ ਪਾਰਿ ਪਇਆ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੧-469)

ਕਰਤਾ ਸੋ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥ (ਸਾਰੰਗ ਵਾਰ ਮ: ੨-1239)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਉਮੰਡ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਠਦਿਆਂ ਬੈਠਦਿਆਂ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਜੀਵ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ :

1. ਭਾਂਡਾ ਧੋ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਧੂਪ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਲੈਣ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਮਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਕੇ ਰੋਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਟਿਕਦਾ ਹੈ 2. ਸੋਹਣੀ 3. ਕਰਨਹਾਰ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਹਰੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ ਹੈ।

ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ॥ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ ਵਅਰੁ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ॥

(ਸੋਰਠਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ-658-59)

ਮੂ ਲਾਲਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨੀ॥

ਤੋਰੀ ਨ ਤੂਟੇ ਛੋਰੀ ਨ ਛੂਟੇ ਐਸੀ ਮਾਧੋ ਖਿੰਚ ਤਨੀ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫-827)

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ॥

ਮੈ ਤਉ ਮੇਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ॥ (ਧਨਾਸਰੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ-694)

ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸ਼ਰਣੀ ਢਹਿ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ :

ਅਬ ਹਮ ਚਲੀ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਹਾਰਿ॥

ਜਬ ਹਮ ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਆਈ ਰਾਖੁ ਪ੍ਰਭੂ ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ॥

(ਦੇਵਰੀਧਾਰੀ ਮ: ੮-527-28)

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ^੧ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫-544)

ਮਾਨੁ ਨ^੨ ਕੀਜੈ ਸਰਣਿ ਪਰੀਜੈ ਕਰੈ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫-612)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੁਕਮ ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ^{੧੨} ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ^{੧੩} ਨਾਲਿ॥

(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮ: ੧-1)

ਤਾ ਕਉ ਬਿਘਨੁ^{੧੪} ਨ ਲਾਗਈ ਚਾਲੈ ਹੁਕਮਿ^{੧੫} ਰਜਾਈ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੧-421)

1. ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋੜ ਲਈ ਹੈ 2. ਮੇਰੀ ਲਾਲ ਪਿਆਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਬਣ ਆਈ ਹੈ 3. ਛਡਿਆ 4. ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਤੀ, ਹਰਿ 5. ਕਦੇ ਨ ਘਟੇ 6. ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬੜੇ ਮਹਿੰਗੇ ਮੁੱਲ ਮਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲਈ ਹੈ 7. ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਭ ਪਾਸਿਉਂ ਹਾਰ ਕੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਈ ਹਾਂ 8. ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਾਵੇਂ ਬਚਾ ਲੈ ਭਾਵੇਂ ਮਾਰ ਦੇ 9. ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ 10. ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਮਾਲਕ (ਹਰੀ) ਦਾ ਹੈ 11. ਹੰਕਾਰ ਨ ਕਰੀਏ 12. ਰਜ਼ਾ (ਹੁਕਮ) ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿੱਚ 13. ਧੁਰੋਂ ਉਕਰਿਆ 14. ਰੋਕ, ਅਟਕਾ 15. ਜੋ ਰਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਕੀਮਤਿ ਤਿਆਗਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝਿ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਰੇ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫-209)

ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਨੇ ਕੁਰਬਾਣੁ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫-676)

ਫਰੀਦਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਇਕੁ ਕਰਿ ਦਿਲ ਤੇ ਲਾਹਿ ਵਿਕਾਰੁ॥

ਅਲਹ ਭਾਵੈ ਸੋ ਭਲਾ ਤਾਂ ਲਭੀ ਦਰਬਾਰੁ॥

(ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ ਜੀ 1383/108)

ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਲਈ ਦੁਖ, ਸੁਖ, ਹਾਨੀ, ਲਾਭ, ਜਨਮ ਮਰਣ, ਸਭ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਛਾਵਾਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਬੂਠੀ ਉਸਤਤ (ਖੁਸ਼ਾਮਦ) ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ (ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ) ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :

ਜੇ ਨਰੁ ਦੁਖ¹ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥

ਸੁਖ² ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀਂ ਜਾਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ³ ਮਾਨੈ॥ ਰਹਾਉ॥

ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ⁴ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ⁵॥

ਹਰਖ ਸੋਗ⁶ ਤੈ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨੈ ਅਪਮਾਨਾ॥

ਆਸਾ ਮਨਸਾ⁷ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ⁸ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਾਗ ਪਰਸੈ⁹ ਨਾਹਿਨਿ ਤਿਹ ਘਟ ਬ੍ਰਹਮੁ¹⁰ ਨਿਵਾਸਾ॥

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਹ¹¹ ਕਉ ਕੀਨੀ ਤਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ॥

ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ¹² ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੬-633)

1. ਜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਘਬਰਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ 2. ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ 3. ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ 4. ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਾਂਗ ਤੁਛ ਸਮਝਦਾ ਹੈ 5. ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਾਲ ਉਸਤਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ 6. ਹੰਕਾਰ 7. ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ 8. ਆਦਰ ਨਿਰਾਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ 9. ਇੱਛਾ ਉਮੀਦਾਂ ਸਭ ਛੱਡ ਦੇਂਦਾ ਹੈ 10. ਜਗ ਤੋਂ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ 11. ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ 12. ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਵਸਦਾ ਹੈ 13. ਮਨੁੱਖ 14. ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਿਆ ਜਗਿਆਸੂ ਭਾਣਾ ਮੰਨਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ (ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ) ਅੱਗੇ ਢਹਿ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਸਭ ਕੁੱਝ ਜਾਣੀ ਜਾਣੇ ਹੋ, ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤ ਨਿਆਈ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ ਢਹਿ ਪਉ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ¹॥

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਜਲਾਇ² ਤੂ ਹੋਇ ਰਹੁ ਮਿਹਮਾਣੁ॥

(ਸੋਰਠਿ ਵਾਰ ਮ: ੩-646)

ਤੇ ਆਖਦਾ ਹੈ :

ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ ਕਰਾਵਹਿ ਸੁਆਮੀ ਸਾ ਮਸਲਤਿ³ ਪਰਵਾਣੁ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫-677)

ਐਸੇ ਜੀਵ ਲਈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਹਨ :

ਕੋਤਿਆ ਦੁਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸਾ ਭਾਣੇ ਹੋਇ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਉਹੁ ਜਾਣੈ ਜੀਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਬਿ ਮ: ੧-5)

ਭਾਵ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਤੇ ਭੁਖ ਦੀ ਸਦਾ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਭੀ ਦਾਤਾਰ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ (ਮੁਕਤੀ) ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਭਾਵ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਆਖਣਾ ਚਾਹੇ ਕਿ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ (ਮੂਰਖ ਹੀ) ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੂੰਹ ਤੇ ਖਾਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜੀਵ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਕਰਕੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਆਵਾਗਵਨ ਭਾਵ ਜਨਮ ਮਰਣ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :

1. ਸਿਆਣਾ ਹੈ 2. ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਖਾਹਸ਼ਾਵਾਂ ਸਾੜ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਾਉਣਾ ਸਮਝ 3. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ।

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨ'॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥

(ਗਉੜੀਸੁ: ਮ: ੫-278)

ਇਹ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਠ, ਤਪ-ਯੋਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਹਿਜ ਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਸਤ ਸੰਗਤ, ਸੇਵਾ, ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ, ਕੀਰਤਨ, ਜਪ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਨਾਮ ਧਿਆਇਨ ਦੁਆਰਾ ਚਿਤ ਬਿਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਕੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ, ਕੰਦਰਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਠਿਨ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਉੱਤਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮ ਚੰਦ ਭਟਿਆਣੀ

ਸੀ-6-ਏ/25 ਬੀ, ਜਨਕਪੁਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110058

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੰਕਲਨ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨ 1604 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ 1601 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਇਆ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਸੰਕਲਨ ਦਾ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਰਾਮਸਰ ਸੀ, ਦੇ ਰਮਨੀਕ ਕੰਢੇ ਹੁੰਦੇ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਕਲਨ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਸਹੋਸਰ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਕਲਨ 'ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ' ਨੂੰ ਵੀ ਘੋਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮਹਾਨ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਬਚਨ ਸਾਂਭੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਬਚਨ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ

ਉਤਾਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੰਨ 1705 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਕਲਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬੀੜੇ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤਖ਼ਤਾਂ ਤੇ ਭੇਜੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨੰਦੇੜ ਵਿਖੇ ਸੰਨ 1708 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੁਰਤਾ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਤੇਤੀ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਲਏ ਹੋਏ ਪਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਦੋ ਸੰਪਾਦਤ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਭਾਵ ਤੇਤੀਵਾਂ ਭਾਗ ਫੁਟਕਲ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਯੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਇਕੱਤੀ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ, ਮਾਝੁ, ਗਉੜੀ, ਆਸਾ, ਗੂਜਰੀ, ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਬਿਹਾਗੜਾ, ਵਡਹੰਸ, ਸੋਰਠਿ, ਧਨਾਸਰੀ, ਜੈਤਸਰੀ, ਟੋਡੀ, ਬੈਰਾੜੀ, ਤਿਲੰਗ, ਸੂਹੀ, ਬਿਲਾਵਲੁ, ਗੌਡ, ਰਾਮਕਲੀ, ਨਟ ਨਾਰਾਇਣ, ਮਾਲੀ ਗਉੜੀ, ਮਾਰੂ, ਤੁਖਾਰੀ, ਕੇਦਾਰਾ, ਭੈਰਉ, ਬਸੰਤ, ਸਾਰੰਗ, ਮਲਾਰ, ਕਾਨੜਾ, ਕਲਿਆਨ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਅਤੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਜਾਂ ਦੇਸੀ ਰਾਗ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਚਤਿ ਬੀੜ ਦੇ 1430 ਪੰਨੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ 13 ਪੰਨੇ ਹਨ। ਅੰਤਿਮ ਫੁਟਕਲ ਭਾਗ ਦੇ ਪੰਨੇ 1353 ਤੋਂ 1430 ਤੱਕ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 14 ਤੋਂ 1353 ਤੱਕ 31 ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਇਕੋ ਜਿੰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਘੱਟ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰੀਕਾ ਇਹੋ ਹੈ। ਹਰ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਣੀ ਕਾਵਿ ਰੂਪਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਦੇ ਵਿਦਮਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਪਦੇ, ਚਉਪਦੇ, ਛੇ-ਪਦੇ ਆਦਿ ਹਨ। ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਣਤੀ ਚਉਪਦਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਪਦੀਆਂ ਵਿਦਮਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਣਤੀ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ

ਦਸ ਪਦੀਆਂ ਤੇ ਚੌਵੀ ਪਦੀਆਂ ਤੀਕ ਵੀ ਹਨ। ਪਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਾਰਹ-ਮਾਹ, ਬਿਤੀ, ਪਟੀ ਆਦਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਛੰਤ ਹਨ। ਛੰਤਾਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਵਾਰ ਜਾਂ ਵਾਰਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਰ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਪਾਦਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਹਰ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਗ, ਘਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ), ਮਹਲੇ ਚੌਥੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ), ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ) ਤੇ ਮਹਲੇ ਨੌਵੇਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ) ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਰ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਸੰਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ।

Sikh

The Sikh emblem comprises of three parts :

On the outside there are two swords,
one for temporal and other for
spiritual authority (Miri & Piri).

The inner circle signifies God's
continuity which has no
beginning and no end.

The central double-edged sword
called a Khanda, signifies truth,
strength, freedom and justice.